Ugnius Budvydas

Viešvilės kapinynas III

2012 m. TIM tęsė Viešvilės kapinyno III (UK 31753; Jurbarko r., Viešvilės sen.) archeologinius tyrimus. Kapinynas priklauso VIII/IX–XI a. skalvių etnokultūrinei grupei. Tai menkiausiai tyrinėta bei pažįstama Lietuvos teritorija. Šiomis dienomis galima suskaičiuoti bent 17 laidojimo paminklų, datuojamų V–XII a. Tačiau IX–XII a. datuojamų kapų aptikta tik keliuose kapinynuose. Norint aiškiau suvokti minėto laikotarpio skalvių laidojimo papročius, buitį kitų Lietuvos kultūrinių regionų kontekste, reikia remtis Kreivėnų (Šilutės r.), Linkūnų (Rževskoje, dabar Kaliningrado sritis), Viešvilės I ir III kapinynais. Dėl šios priežasties nuspręsta tęsti Viešvilės kapinyno III archeologinius tyrimus, kurie yra svarbūs vėlyvojo geležies amžiaus skalvių dvasinio bei materialinio palikimo supratimui.

Kapinynas paminklosauginiais tikslais pradėtas tirti 2004 m. Tyrimai parodė, jog paminklas yra stipriai suardytas, ilgą laiką buvo ariamas, pustomas. Ypač nukentėjo negiliai esantys degintiniai kapai, dirvos paviršiuje gausu degintinių kaulų, atsitiktinių radinių iš suardytų kapų. Per kelerius metus ištirtas daugiau nei 300 m² dydžio plotas, rasti 54 griautiniai bei degintiniai kapai, datuojami VIII/IX–XI a. (*ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 100–105; *ATL 2007 metais*, V., p. 144–145; *ATL 2009 metais*, V., p. 130–133; *ATL 2010 metais*, V., p. 110–112). Mirusiųjų kapai rasti negiliai, 30–50 cm gylyje. Beveik visuose tyrimų metu rastuose griautiniuose kapuose buvo palaidoti vaikai ar paaugliai. Sprendžiant iš kapų formos, mirusieji laidoti aukštielninki, karstų pėdsakų neaptikta. Mirusieji laidoti su negausiomis įkapėmis, dominuoja lipdyti puodeliai.

2012 m. tęsiant Viešvilės kapinyno III archeologinius tyrimus buvo ištirtos dvi ***perkasos 8, 9*** (9x5 ir 9x4 m dydžio; iš viso 81 m²), kurios jungtos prie jau ištirtų plotų. Kasinėjimų metu aptiktas vienintelis apardytas griautinis vaiko *kapas 55* (perkasa 8). Kapas atidengtas 40 cm gylyje. Mirusysis buvo palaidotas nedidelėje ovalo formos 65x40 cm duobėje. Aiškiai užfiksuota tik duobės kontūro V ir P dalis. Duobė užpildyta kiek tamsesniu smėliu. Kapo Š dalyje rastas lipdytas puodelis (1 pav.). Viršutinė jo

1 pav. Viešvilės kapinynas III, vaiko kapo 55 įkapės: 1 – vytinė antkaklė; 2 – įvija; 3 – įvijinės apyrankės fragmentai, audinys; 4 – lipdytas puodelis. U. Budvydo nuotr.

Fig. 1. The grave goods from Viešvilė Cemetery III, burial 55, that of a child: 1 – a twisted wire neck-ring; 2 – a coil bead; 3 – fragments of a coil bracelet, fabric; 4 – a small hand built pot

dalis nuarta, sienelių šonai puošti nedidelių duobučių eilėmis. Šalia puodelio rasti keli medienos fragmentai bei įvijinė apyrankė su mirusiojo dilbio kaulų fragmentais. Apyrankė labai prastos būklės, suirusi į kelis smulkius fragmentus. Greta taip pat aptiktas nedidelis lininio (?) audinio fragmentas. 16 cm į PR nuo puodelio gulėjo vaikiška vytinė antkaklė su daugiakampėmis buoželėmis galuose (antkaklė lūžusi į tris dalis). Po ja aptikti medžiagos fragmentai. Tarp antkaklės ir puodelio rasti keli smulkūs įvijos fragmentai. Nerasta jokių stambesnių mirusiojo kaulų. Sprendžiant iš įkapių išsidėstymo, vaikas buvo palaidotas galva į PR. Puodelis rastas mirusiojo kojūgalyje. Kapas datuotinas IX–X/XI a.

Tyrimo metu nustatyta, jog Viešvilės kapinyno III aplinka bėgant šimtmečiams gerokai pasikeitė. Į R bei ŠR nuo kapinyno egzistavo nedidelė dauba, kuri laikui bėgant buvo užpustyta smėliu.

Ateityje Viešvilės kapinyno III archeologinius tyrimus numatoma pratęsti.

Viešvilė Cemetery III

In 2012, the investigation of Viešvilė Cemetery III (Jurbarkas District) continued with the excavation of 81 m² (trenches 8 and 9). A disturbed child inhumation, burial 55, dating to the 9th–10th/11th century was discovered. The grave contained a small hand built pot, a coil bracelet, a twisted wire neck-ring with facetted terminals, a coil bead, and fragments of wood and cloth (Fig. 1). The continued excavation of this site is planned.

1 pav. Žemaičių Kalvarijos kapinynas, radiniai iš šurfo 8. A. Gerbutavičiūtės nuotr.
Fig. 1. Žemaičių Kalvarija Cemetery, finds from test pit 8

Asta Gerbutavičiūtė

Žemaičių Kalvarijos kapinynas, vadinamas Žvizdro kalnu

Žemaičių Kalvarija arba Varduva iki XVII a. vidurio vadinta Gardais. Rašytiniuose šaltiniuose vietovė pirmą kartą paminėta 1253 m. XV a. didysis Lietuvos kunigaikštis Vytautas dovanojo Gardus Žemaičių vyskupui, kuris čia įsteigė dvarą. XV–XVI a. apie Gardus beveik nėra žinių, tačiau jau XVII a. pirmojoje pusėje į Gardus atsikrausčius vienuoliams dominikonams, 1639 m. aplinkinėse kalvose įrengta 19 koplytėlių, simbolizavusių „Kalvarijų kryžiaus kelius“. XVIII a. pabaigoje miestelis pirmą kartą pažymėtas centrinės Žemaitijos žemėlapyje.

